

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РОСЛИННИЦТВА ім. В. Я. Юр'єва
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. В. В. Докучаєва**

**СИСТЕМА ЗАХИСТУ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ
КУЛЬТУР ВІД ХВОРОБ ТА ШКІДНИКІВ В УМОВАХ
СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

(зональні методичні рекомендації)

Харків – 2016

УДК 633.1 : 631.5 : 632.9

ББК 42, 112 : 44

С 34

Система захисту зернових колосових культур від хвороб та шкідників в умовах східної частини Лісостепу України; підгот.: Кузьменко Н. В., Попов С. І., Литвинов А.Є., Попова К. М., Глибокий О. М., Малахов Д. Ю., Олейніков Є. С. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН. – Х., 2016. – 24 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН (протокол № 10 від 01/11/2016 р.)

На основі узагальнених багаторічних результатів досліджень Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН та аналізу літературних джерел вдосконалено елементи технології захисту посівів зернових колосових культур від комплексу шкідників і хвороб. Зональні методичні рекомендації забезпечать покращення фітосанітарного стану агроценозів, зменшення пестицидного навантаження на 10–12 %, підвищення врожайності та покращання якості зерна.

Видання розраховане на співробітників науково-дослідних установ, керівників і фахівців сільськогосподарських підприємств, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Рецензенти: **В. П. Туренко** – завідувач кафедри фітопатології
Харківського національного аграрного
університету ім. В. В. Докучаєва, доктор с.-г. наук,
професор

О. В. Панкова – доцент кафедри «Оптимізації
технологічних систем ім. Т. П. Євсюкова»
ННІ МСМ ХНТУСГ імені Петра Василенка,
кандидат с.-г. наук

© Колектив авторів, 2016

© Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН, 2016 р.

ВСТУП

За результатами досліджень, які проведено в 2006–2010 рр., при вирощуванні сортів зернових колосових культур, які внесені в «Реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні», оптимізація сівозмін, використання безпечних у фітосанітарному відношенні попередників, оптимізація систем обробітку ґрунту, систем удобрення та використання інших запобіжних заходів зменшує шкідливість більшості шкідливих організмів на посівах пшениці озимої та інших зернових колосових культур на 70–80 %. Але ефективність цих заходів проти сажкових хвороб, плямистостей листя, фузаріозу колосу не перевищує 50–60 %, проти внутрішньостеблових шкідників, озимої совки, клопа шкідливої черепашки, хлібних жуків та листкових блішок на сходах не перевищує 30–40 % [6].

На базі Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН проведено дослідження щодо розробки наукових основ сучасних екологічно безпечних систем управління фітосанітарним станом агроценозів зернових культур, а саме:

- використання занесених в «Реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні» сортів з груповою або комплексною стійкістю до шкідливих організмів (генетична стійкість або стійкість 6–9 балів);

- визначення найбільш ефективних системних фунгіцидних та інсектицидних протруйників, які забезпечать захист висіяного насіння, проростків, сходів і рослин до другого та третього етапів органогенезу від сажкових хвороб, корневих гнилей, плямистостей листя, ґрунтових шкідників, хлібної жужелиці, внутрішньостеблових шкідників, попелиць і цикадок – переносників вірусів [7, 9, 4, 1, 3, 5, 2, 8]. Збереження сходів від загибелі дасть змогу зменшити норму висіву зернових колосових культур, а також норму витрати пестицидів, які застосовують для цієї технологічної операції, на 10–15 %;

- застосування інсектицидів способом передпосівної обробки насіння – один з основних технологічних прийомів, який сприяє збереженню хижої фауни членистоногих та інших корисних біоагентів [10];

- розробка технології комплексного використання імунологічних властивостей сортів і захисту сходів способом передпосівної обробки насіння системними інсекто-фунгіцидами в управлінні процесами фітосанітарного оздоровлення зернових агроценозів, що дозволить відмовитися від застосування фунгіцидів та інсектицидів способом обприскування сходів для захисту посівів від комплексу шкідників і хвороб на перших етапах органогенезу;

- можливості значного зменшення кількості хімічних обробок посівів проти хвороб і шкідників. В епіфітотійні роки буде необхідне одне або два обприскування посівів фунгіцидами проти комплексу хвороб: бурої листкової іржі, септоріозу, інших плямистостей листя та хвороб колосу та одне або два обприскування інсектицидами – проти клопа-черепашки та хлібних жуків.

Для передпосівної обробки насіння пшениці озимої та ячменю ярого проти хвороб застосовували комбіновані фунгіцидні протруйники, проти шкідливих комах – протруйники, до складу яких входять інсектициди із хімічної групи неонікотиноїдів: імідаклоприд, тіаметоксам або суміш імідаклоприда з клотіанідом (табл.).

Таблиця – Препаративні формуляції протруйників, які застосовано на пшениці озимій та ячменю ярому

Препарат	Фірма, країна	Діюча речовина, концентрація
Фунгіцидні протруйники		
Еталон (Вітавакс 200 ФФ, в.с.к.)	Ф. «Кромптон», Велика Британія	Карбоксин, 200 г/л + Тирам, 200 г/л
Ранкона 15, м.е.	ф. «Кромптон», Велика Британія	Іпконазол, 15 г/л
Максим Стар 025 FS, т.к.с.	ф. «Сингента», Швейцарія	Флудіоксоніл, 18,7 г/л + Ципроконазол, 6,25 г/л
Максим Форте 050 FS, т.к.с.	ф. «Сингента», Швейцарія	Азоксистробін, 10 г/л + Тебуконазол, 15 г/л + Флудіоксоніл, 25 г/л
Кінто Дуо, к.с.	ф. БАСФ СС, Німеччина	Тритіконазол, 20 г/л + Прохлораз, 60 г/л
Іншур Перформ, т.к.с.	ф. БАСФ СС, Німеччина	Тритіконазол, 80 г/л + Пиракlostробін, 40 г/л
Ламардор 400 FS, ТН	ф. «Байер Кроп Саєнс АГ», Німеччина	Протіоконазол, 250 г/л + Тебуконазол, 150 г/л
Ламардор Про 180 FS, ТН	ф. «Байер Кроп Саєнс АГ», Німеччина	Протіоконазол, 100 г/л + Тебуконазол, 60 г/л + Флуопірам, 20 г/л
Сертікор 050 FS, т.к.с.	ф. «Сингента», Швейцарія	Металаксил – М, 20 г/л + Тебуконазол, 30 г/л
Віал Траст, в.с.к.	ф. «Август», Росія	Тіабендазол, 80 г/л + Тебуконазол, 60 г/л
Оплот, к.е.	ф. «Август», Росія	Тебуконазол, 45 г/л + Дифеноконазол, 90 г/л
Інсектицидні протруйники		
Табу, в.р.к.	ф. «Август», Росія	Імідаклоприд, 500 г/л
Гаучо, з.п.	ф. «Байер Кроп Саєнс АГ», Німеччина	Імідаклоприд, 700 г/кг
Інсекто-фунгіцидні протруйники		
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	ф. «Байер Кроп Саєнс АГ», Німеччина	Протіоконазол, 33,3 г/л + Тебуконазол, 6,7 г/л; Імідаклоприд, 166,7 г/л + Клотіанідин, 166,7 г/л
Селест Топ 312,5 FS, т.к.с.	ф. «Сингента», Швейцарія	Дифеноконазол, 25 г/л + Флудіоксоніл, 25 г/л; Тіаметоксам, 262,5 г/л

1 Ефективність передпосівної обробки насіння в захисті від хвороб

1.1 Ураженість рослин пшениці м'якої озимої кореневими гнилями залежно від передпосівної обробки насіння

В умовах східної частини Лісостепу України, протягом 2012–2014 рр., у фазі осіннього кущіння пшениці м'якої озимої сорту Дорідна (із груповою стійкістю сорту до борошнистої роси, бурої листкової іржі та корневих гнилей – у межах 7–8 балів) по попереднику чорний пар (у 2012 році – після гороху на зерно) ступінь розвитку гельмінтоспоріозних (збудник – недосконалий гриб *Bipolaris sorokiniana* Shoemaker) і фузаріозних (збудники – недосконали гриби з роду *Fusarium* Link.) корневих гнилей був значно нижче від економічного порога шкідливості – 3,6 % (контроль, блок – без добрив (сівозмінний фон, який формується під впливом природної родючості ґрунту і чергування культур) – табл. 1.1. У середньому за 2013–2015 рр., в кінці весняного кущіння–на початку виходу рослин у трубку розвиток корневих гнилей збільшувався: в контролі в блоці без добрив становив 12,4 %. Внесення органомінеральних добрив (сівозмінний фон + 6,6 т гною на 1 га сівозмінної площі (по 30 т/га по чорному пару та під кукурудзу на зерно) з додаванням $N_{(30-60)}P_{(30-60)}K_{(30-60)}$ восени та весняним підживленням N_{30}) сприяло зменшенню інтенсивності захворювання до 3,1 %, тобто в 4,0 рази.

За передпосівної обробки насіння системними хімічними препаратами ступінь розвитку корневих гнилей зменшувався у фазі осіннього кущіння до 0,2–1,8 %. У кінці весняного кущіння–на початку виходу рослин у трубку протруйники забезпечили технічну ефективність на рівні від 48,4 % (Селест Топ) до 54,8 % (Вітавакс); 60,5 % (Іншур Перформ); 84,7 % (Максим Форте і Ламардор Про + Гаучо); 87,9 % (Юнта Квадро); 88,7 % (Кінто Дуо); 94,3 % (Ламардор Про), порівняно з контролем у блоці без добрив.

У фазі воскової стиглості зерна протруйники були неефективними. По варіантах із застосуванням препаратів інтенсивність розвитку захворювання була в межах 12,9–16,5 %, у контролях по фонах – 13,9–15,5 %.

1.2 Ураженість рослин ячменю ярого кореневими гнилями залежно від передпосівної обробки насіння

У середньому за 2012–2015 рр., ступінь розвитку корневих гнилей ячменю ярого сорту Парнас (у 2012 році – сорт Виклик) після попередника горох на зерно у фазі кущіння становив 17,2–18,4 % (контроль, неудобрений і удобрений $N_{(30-45)}P_{(30-45)}K_{(30-45)}$ фони) – табл. 1.2. Максимальну технічну ефективність забезпечив протруйник Віал Траст – 60,9 %. Препарати Ламардор Про в баковій суміші з Гаучо та Кінто Дуо знижували розвиток захворювання на 31,9–43,2 %; Ламардор Про, Максим Форте і Сертікор – на 21,7–29,8 %; Іншур Перформ і Юнта Квадро – на 13,8–15,7 %. У фазі воскової стиглості протруйники були низькоефективними: по варіантах із застосуванням препаратів ступінь розвитку корневих гнилей був у межах 15,7–18,9 %, порівняно з контролем 19,1–21,0 %.

Таблиця 1.1 – Поширеність і розвиток корневих гнилей пшениці м'якої озимої залежно від обробки насіння фунгіцидними протруйниками, інсекто-фунгіцидними препаратами або баковими сумішами фунгіцидних та інсектицидних препаратів, технічна ефективність препаратів, %, 2013–2015 рр.

Препарат	Норма витрати препарату, л/т або кг/т	Кущіння					Воскова стиглість зерна	
		осіннє		весняне			пошире-ність	розви-ток
		пошире-ність	розви-ток	пошире-ність	розви-ток	ефекти-вність		
Контроль	–	6,9	2,3	9,0	3,1	–	42,6	15,5
Еталон (Вітавакс 200 ФФ, в.с.к.)	3,00	6,1	1,8	14,7	5,6	54,8	40,8	14,1
Максим Форте 050 FS, т.к.с.	2,00	1,0	0,2	5,9	1,9	84,7	43,7	15,3
Кінто Дуо, к.с.	2,50	1,9	0,5	4,5	1,4	88,7	41,8	14,8
Іншур Перформ, т.к.с.	0,50	3,3	1,0	12,7	4,9	60,5	37,7	12,9
Ламардор Про 180 FS, ТН	0,50	0,8	0,2	1,7	0,7	94,3	44,5	16,5
Ламардор ПРО 180 FS, ТН + Гаучо 70 WS, з.п.	0,50 + 0,50	0,7	0,2	5,1	1,9	84,7	42,2	15,1
Селест Топ 312,5 FS, т.к.с.	1,25	4,5	1,3	15,8	6,4	48,4	41,0	15,0
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	1,60	0,6	0,2	4,1	1,5	87,9	38,8	13,8
Контроль, без добрив	–	11,3	3,6	28,7	12,4	–	40,3	13,9
НІР ₀₅	–	5,1	1,7	12,6	4,8	–	9,8	3,7

Таблиця 1.2 – Поширеність і розвиток корневих гнилей ячменю ярого залежно від передпосівної обробки насіння хімічними протруйниками та технічна ефективність препаратів, %, 2012–2015 рр.

Препарат	Норма витрати препарату, л/т або кг/т	Поширеність у фазі		Розвиток у фазі		Технічна ефективність у фазі кущіння
		кущіння	воскової стиглості зерна	кущіння	воскової стиглості зерна	
Контроль	–	39,5	48,7	17,2	19,1	–
Максим Форте 050 FS, т.к.с.	2,0	29,0	43,4	11,5	16,5	24,5
Кінто Дуо, к.с.	2,5	25,7	43,0	10,6	16,6	43,2
Сертіккор 050 FS, т.к.с.	1,0	35,8	46,3	14,8	17,9	29,8
Іншур Перформ FS, т.к.с.	0,5	33,5	46,8	13,7	18,1	13,8
Віал Траст, КС	0,5	16,5	46,0	6,0	18,2	60,9
Ламардор Про 180 FS, ТН	0,6	36,7	48,3	14,5	18,9	21,7
Ламардор Про 180 FS, ТН + Гаучо 70 WS, з.п.	0,6 + 0,5	30,4	42,6	11,6	15,7	31,9
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	1,6	43,0	45,1	17,5	17,0	15,7
Контроль, без добрив	–	41,2	50,7	18,4	21,0	–
НІР ₀₅	–	–	–	8,3	5,2	–

1.3 Ураженість рослин пшениці м'якої озимої септоріозом залежно від передпосівної обробки насіння

У середньому за 2014–2015 рр., ступінь розвитку септоріозу (недосконалі гриби з роду *Septoria*) на листі пшениці м'якої озимої у фазі осіннього кущіння в контролі на неудобреному та удобреному фонах становив 4,3–4,5 %; у варіантах із застосуванням протруйників – у межах 3,1–4,8 %, тобто без суттєвої різниці (табл. 1.3).

У кінці весняного кущіння–на початку виходу рослин у трубку розвиток захворювання збільшувався: в контролі, в блоці без добрив становив 13,4 %, у блоці з внесенням добрив – 9,6 %. Препарати забезпечили технічну ефективність від 29,1 % (Максим Форте) до 44,0 % (Селест Топ), порівняно з контролем на неудобреному фоні.

У фазі молочної стиглості зерна ступінь розвитку септоріозу становив: у контролі на фоні без добрив 43,5 %, на удобреному фоні – 30,3 %. Препарати знижували розвиток у 1,5–1,7 разів порівняно з контролем на фоні без добрив.

У фазі воскової стиглості зерна інтенсивність захворювання в контролях становила 55,4–56,8 %; по варіантах із застосуванням препаратів була в межах 55,2–58,5 %, тобто протруйники були неефективними.

1.4 Ураженість рослин ячменю ярого плямистостями залежно від передпосівної обробки насіння

Протягом 2013–2015 рр. із листяних хвороб ячменю ярого відмічено плямистості: темно-буру (збудник – *Bipolaris sorokiniana* Shoem.), смугасту (збудник – *Drechslera graminea* Ito) і сітчасту (збудник – *Drechslera teres* Ito). У фазі кінець кущіння – початок трубкування в контролі (на удобреному фоні) розвиток плямистостей становив 19,4 % (табл. 1.4). Найбільшу технічну ефективність забезпечив протруйник Кінто Дуо (82,0 %). Препарати Ламардор Про, Максим Форте, Іншур Перформ, Віал Траст і Юнта Квадро забезпечили ефективність від 63,9 % до 73,7 %; Сертікор – 29,4 %.

У фазі молочної стиглості зерна в контролі ступінь розвитку плямистостей становив 34,9 %. Препарати забезпечили технічну ефективність від 37,8 % (Сертікор) до 57,3 % (Максим Форте).

2 Ефективність хімічних протруйників у захисті від шкідників

2.1 Пшениця озима

Згідно з результатами 2013 року, у фазі осіннього кущіння в контролі від пошкоджень дротяниками (Coleoptera: Elateridae) загинуло 9 рослин на 1 м² (табл. 2.1). Інсектицидні протруйники з хімічної групи неонікотиноїдів на основі імідаклоприду, 0,20–0,25 кг діючої речовини на 1 т насіння і 0,35 кг/т (Табу, Гаучо); тіаметоксаму, 0,33 кг/т (інсекто-фунгіцидний препарат Селест Топ); або суміші імідаклоприду з клотіанідиним, відповідно 0,33 кг/т + 0,33 кг/т (інсекто-фунгіцидний препарат Юнта Квадро) забезпечили технічну ефективність 78,0–100 %.

Таблиця 1.3 – Ураженість листя пшениці озимої септоріозом залежно від передпосівної обробки насіння фунгіцидними протруйниками або інсекто-фунгіцидними препаратами, %, 2014–2015 рр.

Препарат	Норма витрати препарату, л/т або кг/т	Розвиток септоріозу на листі			
		нижнього ярусу у фазі		верхнього ярусу у фазі	
		осіннього кущіння	весняного кущіння–трубкування	молочної стиглості зерна	воскової стиглості зерна
Контроль	–	4,5	9,6	30,3	55,4
Еталон (Вітавакс 200 ФФ, в.с.к.)	3,00	3,9	8,6	28,1	55,5
Сертікор 050 FS, т.к.с.	1,00	4,8	7,8	29,3	56,7
Максим Форте 050 FS, т.к.с.	2,00	3,5	9,5	26,6	56,1
Кінто Дуо, к.с.	2,50	3,7	9,1	24,8	55,2
Іншур Перформ, т.к.с.	0,50	3,1	8,7	26,0	56,0
Ламардор Про 180 FS, ТН	0,50	3,4	8,2	24,8	56,9
Селест Топ 312,5 FS, т.к.с.	1,25	3,9	7,5	25,2	56,3
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	1,60	3,6	8,0	27,1	58,5
Контроль, без добрив	–	4,3	13,4	43,5	56,8
НІР ₀₅	–	–	0,8	–	–

Таблиця 1.4 – Ураженість листя ячменю ярого плямистостями залежно від передпосівної обробки насіння хімічними протруйниками та технічна ефективність препаратів, %, 2013–2015 рр.

Препарат	Розвиток плямистостей на листі у фазі			
	кінець кушіння– початок виходу в трубку (нижній ярус)	технічна ефективність	молочна стиглість зерна (верхній ярус)	технічна ефективність
Контроль	19,4	–	34,9	–
Віал Траст, КС	6,1	68,6	19,0	45,6
Максим Форте 050 FS, т.к.с.	6,6	66,0	14,9	57,3
Кінто Дуо, к.с.	3,5	82,0	16,3	53,3
Сертікор 050 FS, т.к.с.	13,7	29,4	21,7	37,8
Іншур Перформ FS, т.к.с.	6,5	66,5	18,6	46,7
Ламардор Про 180 FS, ТН	7,0	63,9	–	–
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	5,1	73,7	–	–
Контроль, без добрив	25,0	–	–	–

Таблиця 2.1 – Ефективність передпосівної обробки насіння пшениці м'якої озимої неонікотиноїдами проти личинок ґрунтових шкідників у фазі осіннього кушіння, %

Препарат (інсектицидна діюча речовина)	Норма витрати інсектицидної діючої речовини, кг/т	Число загиблих рослин на 1 м ² від дротяників (2012 р.)	Технічна ефективність, %	Число загиблих рослин на 1 м ² від личинок хлібних жуків, 2014 – 2015 рр.	Технічна ефективність, %
Контроль	–	9	–	30	–
Фунгіцид + Табу, КС (імідаклоприд)	0,20	0	100	–	–
Фунгіцид + Табу, КС	0,25	2	78,0	4,0	86,7
Ламардор Про + Гаучо 70 WS, з.п. (імідаклоприд)	0,35	0	100	4,0	86,7
Селест Топ 312,5 FS, ТН (тіаметоксам)	0,33	0	100	11,0	63,3
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с. (імідаклоприд + клотіанідин)	0,27 + 0,27	0	100	5,0	83,3

У контролі від пошкоджень личинками хлібних жуків (Coleoptera: Scarabaeidae) восени загинуло 30 рослин на 1 м² (середнє за 2014–2015 рр.). Інсектицидні препарати Табу (за норми витрати 0,25 кг імідаклоприду на 1 т насіння) і Гаучо забезпечили технічну ефективність 86,7 %; інсекто-фунгіцидні протруйники Юнта Квадро і Селест Топ – 83,3 % і 63,3 % відповідно.

Протягом 2012–2014 рр. на посівах пшениці м'якої озимої восени домінували: в 2012 році шведські мухи – *Oscinella* spp. (Diptera: Chloropidae), у 2013–2014 рр. – пшенична муха *Phorbia securis* Tiensum (Diptera: Anthomyiidae). Пошкодженість пагонів личинками злакових мух восени в контролях (на неодобреному та удобреному фонах) становила відповідно 9,6 % і 3,1 % (табл. 2.2). Протруйники забезпечили технічну ефективність 75,0–89,6 % порівняно з контролем на фоні без добрив.

Таблиця 2.2 – Ефективність передпосівної обробки насіння пшениці м'якої озимої неонікотинаїдами проти личинок злакових мух у фазі осіннього кушіння, %

Препарат (інсектицидна діюча речовина)	Норма витрати інсектицидної діючої речовини, кг/т	Пошкодженість пагонів личинками злакових мух, %				Технічна ефективність, % (порівняно з блоком без добрив і захисту)
		рік			середнє	
		2012	2013	2014		
Контроль	–	7,1	1,0	1,1	3,1	–
Фунгіцид	–	8,3	1,0	0,6	–	–
Фунгіцид + Табу, КС (імідаклоприд)	0,25	5,9	0,4	0,6	2,3	76,0
Ламардор Про 180 FS, ТН	–	8,8	0,7	1,1	3,5	–
Ламардор Про + Гаучо 70 WS, з.п. (імідаклоприд)	0,35	5,6	0,0	0,9	2,2	77,1
Селест Топ 312,5 FS, ТН (тіаметоксам)	0,33	2,2	0,2	0,7	1,0	89,6
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с. (імідаклоприд + клотіанідин)	0,27 + 0,27	5,9	0,6	0,6	2,4	75,0
Контроль, без добрив	–	23,0	1,8	4,0	9,6	–
НІР ₀₅	–	2,0	1,5	1,2	–	–

У середньому за 2013–2015 рр., навесні, в кінці кушіння–на початку виходу рослин у трубку загальна пошкодженість личинками внутрішньостеблових шкідників по варіантах досліду становила: 65,1–71,5 % рослин і 21,8–27,2 % пагонів (табл. 2.3). Найбільшої шкоди завдавали личинки опомізи пшеничної (*Oromyza florum* F.). Окремі стебла були пошкоджені личинками гессенської (*Mayetiola destructor* Say), озимої мух (*Leptochylemyia coarctata* Fl.) і стеблових блішок (рід *Chaetocnema* spp.) Протруйник Юнта Квадро забезпечив невисоку технічну ефективність проти личинок опомізи пшеничної – 15,7 %; проти личинок стеблових блішок препарат Гаучо забезпечив ефективність 84,0 %, Селест Топ і Юнта Квадро – 74,0 %.

Таблиця 2.3 – Пошкодженість пшениці м'якої озимої внутрішньостебловими шкідниками в кінці весняного кушіння залежно від передпосівної обробки насіння інсектицидними протруйниками, інсекто-фунгіцидними препаратами або баковими сумішами інсектицидних та фунгіцидних препаратів, 2013–2015 рр.

Препарат	Норма витрати, л/т або кг/т	Пошкодженість внутрішньостебловими шкідниками, %		У тому числі пошкоджено пагонів личинками, %			
		рослин	пагонів	гессенської мухи	озимої мухи	опомізи пшеничної	стеблових блішок
Контроль	–	69,0	26,8	1,8	0,1	19,3	1,9
Фунгіцид	0,4 – 0,6	65,7	21,8	1,7	0,1	15,0	0,5
Фунгіцид + Табу, КС в.с.к.)	0,4 + 0,5	71,5	24,8	3,8	0,0	16,4	1,3
Ламардор Про 180 FS, ТН	0,5	65,1	22,9	2,0	0,3	17,7	0,2
Ламардор ПРО 180 FS, ТН + Гаучо, з.п.	0,5 + 0,5	65,4	25,6	3,6	0,1	17,2	0,5
Селест Топ 312,5 FS, т.к.с.	1,25	68,0	25,1	2,4	0,2	18,8	0,3
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	1,6	63,7	22,6	2,0	0,0	17,4	0,3
Контроль, без добрив	–	62,4	27,2	4,3	0,0	18,9	1,3

2.2 Ячмінь ярий

У середньому за 2011–2012 рр., пошкодженість рослин і пагонів внутрішньостебловими шкідниками в контролі на удобреному фоні становила 62,0 % і 30,7 % відповідно, на фоні без добрив – 47,6 % і 28,4 % відповідно; у тому числі личинками шведських мух – 8,5–12,1 %, стеблових блішок – 18,2–18,6 % (табл. 2.4). Застосування інсектицидного протруйника Табу за норми витрати 0,7 л/т або 0,35 кг/т діючої речовини імідаклоприду (у баковій суміші з Віал Траст за норми витрати 0,5 л/т) забезпечило найбільшу економічну ефективність проти личинок стеблових блішок – 94,6 %; за норми 0,5 л/т або 0,25 кг/т діючої речовини – 70,8 %; за норми 0,4 л/т або 0,20 кг/т діючої речовини – 35,5 %. Протруйник Юнта Квадро забезпечив технічну ефективність 77,0 %. Проти личинок шведських мух препарати були низькоєфективні (9,5–13,1 %).

Таблиця 2.4 – Пошкодженість шкідливими комахами ячменю ярого залежно від передпосівної обробки насіння хімічними протруйниками (за різних норм витрати інсектицидної діючої речовини), 2011–2012 рр.

Препарат (інсектицидна діюча речовина)	Норма витрати інсектицидної діючої речовини, кг/т	Пошкоджено личинками внутрішньостеблових шкідників, %							
		усього				у тому числі пагонів			
		рослин	ефективність, %	пагонів	ефективність, %	шведськими мухами	ефективність, %	стебловими блішками	ефективність, %
Контроль	–	62,0	–	30,7	–	12,1	–	18,2	–
Віал Траст, КС (0,4 л/т)	–	58,0	–	31,1	–	11,2	–	18,8	–
Віал Траст, КС (0,5 л/т)	–	61,5	–	32,8	–	9,5	–	22,7	–
Віал Траст, КС (0,4 л/т)+ Табу, КС (імідаклоприд)	0,20	42,3	30,7	20,1	31,1	11,2	10,5	8,2	35,5
Віал Траст, КС (0,5 л/т) + Табу, КС (імідаклоприд)	0,25	30,7	48,2	14,3	46,0	10,8	9,8	3,0	70,8
Віал Траст, КС (0,5 л/т) + Табу, КС (імідаклоприд)	0,35	37,6	38,6	16,0	44,2	12,8	13,1	1,9	94,6
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с. (імідаклоприд + клотіанідин)	0,27 + 0,27	32,7	44,2	15,0	43,4	12,5	9,5	0,8	77,0
Контроль, без добрив	–	47,6	–	28,4	–	8,5	–	18,6	–

У середньому за 2011–2013 рр. пошкодженість листя жуками смугастої хлібної блішки (*Phyllotreta vittula* Redt.) у контролі становила 1,4 балів. Технічна ефективність інсектицидної діючої речовини імідаклоприду за норми витрати 0,35 кг/т (інсектицид Табу в баковій суміші з фунгіцидом Віал Траст за норми витрати 0,5 л/т в 2011–2012 рр. або в суміші з фунгіцидом Оплот за норми витрати 0,6 л/т в 2013 році), а також суміші імідаклоприду з клотіанідином за норм витрати 0,27 + 0,27 л/т (препарат Юнта Квадро) проти смугастої хлібної блішки становила 40,4 % (табл. 2.5).

У 2015 році чисельність злакових попелиць (родина *Aphididae*) у контролі становила 0,9 особин на стебло. Протруйники Гаучо в баковій суміші з Ламардор Про та інсекто-фунгіцидний Юнта Квадро забезпечили ефективність 44,4 % і 55,6 % відповідно.

Таблиця 2.5 – Технічна ефективність передпосівної обробки насіння хімічними протруйниками в захисті ячменю ярого від хлібної смугастої блішки та злакових попелиць, %

Препарат (інсектицидна діюча речовина)	Норма витрати інсектицидної діючої речовини, кг/т	Блішка хлібна смугаста, 2011–2013 рр.		Попелиці злакові, 2015 рр.	
		середньозважене пошкодження листя жуками у фазі трьох листків, бал	технічна ефективність, %	число імаго та личинок на стебло у фазі молочної стиглості	технічна ефективність, %
Контроль	–	1,4	–	0,9	–
Фунгіцид + Табу – 0,5 л/т + 0,7 л/т (імідаклоприд)	0,35	0,4	40,4	–	–
Ламардор Про + Гаучо 70 WS, з.п. – 0,6 л/т + 0,5 л/т (імідаклоприд)	0,35	–	–	0,5	44,4
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с. – 1,6 л/т (імідаклоприд + клотіанідин)	0,27 + 0,27	0,4	40,4	0,4	55,6

3 Господарська ефективність передпосівної обробки насіння

3.1 Пшениця озима

У метеорологічних і фітосанітарних умовах, у середньому за 2013–2015 рр., в контролі на удобреному фоні $N_{(30-60)}P_{(30-60)}K_{(30-60)}$ урожайність пшениці м'якої озимої становила 6,13 т/га (табл. 3.1). Збережений урожай зерна одержано від застосування фунгіцидних протруйників Кінто Дуо (0,10 т/га), Максим Форте (0,16 т/га), Ламардор Про (0,18 т/га); інсекто-фунгіцидного препарату Юнта Квадро (0,12 т/га) і бакової суміші фунгіцидного протруйника з інсектицидним Ламардор Про + Гаучо (0,25 т/га) – приріст несуттєвий.

Захист сходів пшениці озимої від комплексу шкідників і хвороб способом передпосівної обробки насіння системними інсекто-фунгіцидними препаратами дозволяє зменшити норму висіву по чорному пару з 4,0 млн. схожого насіння на 1 га до 3,5 млн., без суттєвого зниження урожаю зерна, – 6,22 т/га і 6,21 т/га відповідно (середнє за 2013–2014 рр.). Унаслідок, зменшуємо витрати на закупівлю насіння та пестицидів на 12,5 % і пестицидне навантаження на агроценоз культури.

У середньому за 2013–2015 рр., у контролях по фонах маса 1000 зерен була в межах 44,10–44,51 г. У варіантах із застосуванням протруйників показник перевищив контроль на удобреному фоні на 0,77–1,90 г.

3.2 Ячмінь ярий

У метеорологічних і фітосанітарних умовах, які склалися протягом 2012–2015 рр., збережений урожай отримано від застосування інсекто-фунгіцидного протруйника Юнта Квадро і бакової сумішки фунгіцидного та інсектицидного протруйників Ламардор Про з Гаучо – 0,41 т/га і 0,60 т/га відповідно (табл. 3.2). За застосування передпосівної обробки насіння фунгіцидними препаратами Кінто Дуо, Максим Форте, Віал Траст та Іншур Перформ на фоні внесення мінеральних добрив $N_{(30-45)}P_{(30-45)}K_{(30-45)}$ збережений урожай становив 0,87–0,99 т/га; за застосування передпосівної обробки насіння фунгіцидними протруйниками Сертікору і Ламардор Про, інсекто-фунгіцидним Юнта Квадро і бакової сумішки фунгіцидного та інсектицидного препаратів Ламардор Про з Гаучо – від 1,08 т/га до 1,67 т/га. Сумісна дія добрив і захисту сприяла збільшенню маси 1000 зерен на 2,34–3,04 г (контроль, без добрив – 47,51 г).

4 Економічна ефективність застосування передпосівної обробки насіння пшениці озимої та ячменю ярого

У середньому за 2012 і 2014 рр., за застосування протруйника Селест Топ у блоці з внесенням добрив збережений урожай зерна пшениці озимої становив 0,36 т/га. При цьому умовно чистий прибуток становив 310,5 грн./га за рентабельності 87 %. У середньому за 2014–2015 рр., за застосування протруйника Іншур Перформ збережений урожай зерна пшениці озимої становив 0,30 т/га; при цьому умовно чистий прибуток становив 332,5 грн./га із забезпеченням рентабельності 105 %.

Таблиця 3.1 – Урожайність зерна пшениці озимої залежно від передпосівної обробки насіння хімічними препаратами (попередник – чорний пар, фон – удобрений $N_{(30-60)}P_{(30-60)}K_{(30-60)}$, т/га, 2013–2015 рр.

Препарат	Норма витрати препарату, л/т або кг/т	Урожайність зерна, т/га		Збережений урожай від захисту, т/га	Маса 1000 зерен, г
		2013–2015 рр.	у тому числі 2013–2014 рр.		
Контроль, 4,0 млн. схожого насіння на 1 га	–	6,13	6,22	–	44,10
Еталон (Вітавакс 200 ФФ, в.с.к.)	3,00	5,97	6,18	–	44,14
Максим Форте 050 FS, т.к.с.	2,00	6,29	6,23	0,16	45,58
Кінто Дуо, к.с.	2,50	6,23	6,11	0,10	45,44
Іншур Перформ, т.к.с.	0,50	6,15	6,15	0,02	45,66
Ламардор Про 180 FS, ТН	0,50	6,31	6,17	0,18	45,92
Ламардор ПРО 180 FS, ТН + Гаучо 70 WS, з.п.	0,50 + 0,50	6,38	6,34	0,25	46,00
Селест Топ 312,5 FS, т.к.с.	1,25	6,16	6,16	0,03	46,03
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	1,60	6,25	6,19	0,12	44,87
Контроль, 3,5 млн. схожого насіння на 1 га	–	–	6,17	–	–
Віал Траст, в.с.к. + Табу, в.р.к., 3,5 млн. схожого насіння на 1 га	0,4 + 0,5	–	6,21	–	–
Віал Траст, в.с.к. + Табу, в.р.к., 4,0 млн. схожого насіння на 1 га	0,4 + 0,5	–	6,22	–	–
Контроль, 3,5 млн. схожого насіння на 1 га, без добрив	–	–	5,70	–	–
Контроль, 4,0 млн. схожого насіння на 1 га, без добрив	–	5,92	5,80	–	44,51
НІР ₀₅	–	–	–	0,60	0,98

Таблиця 3.2 – Урожайність ячменю ярого залежно від передпосівної обробки насіння фунгіцидними протруйниками та їх сумішками з інсектицидними препаратами, т/га, 2012–2015 рр.

Препарат	Норма витрати препарату, л/т або кг/т	Урожай зерна, т/га	Збережений урожай від, т/га		Маса 1000 зерен, г
			захисту	захисту на фоні внесення добрив N ₍₃₀₋₄₅₎ P ₍₃₀₋₄₅₎ K ₍₃₀₋₄₅₎	
Контроль	–	4,68	–	–	49,44
Віал Траст, КС	0,5	4,54	–	0,93	49,90
Максим Форте 050 FS, т.к.с.	2,0	4,52	–	0,91	49,94
Кінто Дуо, к.с.	2,5	4,48	–	0,87	50,55
Ламардор Про 180 FS, ТН	0,6	4,74	0,06	1,13	49,96
Іншур Перформ, т.к.с.	0,5	4,60	–	0,99	49,85
Сертікатор 050 FS, т.к.с.	1,0	4,69	0,01	1,08	50,33
Ламардор Про 180 FS, ТН + Гаучо, з.п.	0,6 + 0,5	5,28	0,60	1,67	50,23
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	1,6	5,09	0,41	1,48	49,86
Контроль, без добрив	–	3,61	–	–	47,51
НІР ₀₅	–	–	0,49	–	0,90

У середньому за 2012–2013 рр., на посівах ячменю ярого в блоці з внесенням добрив за норми висіву 4,5 млн. схожого насіння на 1 га суттєвий економічний ефект одержано за застосування Ламардор Про з Гаучо – 770 грн. умовно чистого прибутку на 1 га за рентабельності 160 %. У середньому за 2012, 2013 і 2015 рр., за застосування Ламардор Про отримано 231 грн./га умовно чистого прибутку за рентабельності 99 %.

5 Якість зерна пшениці озимої

У середньому за 2014–2015 рр., застосування органо-мінеральних добрив сприяло суттєвому підвищенню якості зерна пшениці м'якої озимої (табл. 5.1). У контролі, без добрив уміст білка в зерні становив 13,2 %; уміст сирової клейковини в борошні – 26,0 %; якість клейковини – 72 одиниці ІДК; сила борошна – 212 одиниць альвеографа; об'ємний вихід хліба зі 100 г борошна – 700 мл; загальна хлібопекарська оцінка – 8,3 балів.

Таблиця 5.1 – Технологічні показники якості зерна залежно від перед-посівної обробки насіння протруйниками фунгіцидної або інсекто-фунгіцидної дії, 2014–2015 рр.

Варіант	Вміст білка в зерні, %	Вміст сирі клейковини в борошні, %	Якість клейковини		Сила борошна (W), од. а.	Об'ємний вихід хліба зі 100 г борошна, мл	Загальна хлібопекарська оцінка, бал
			одиниці ІДК	група			
Фон – без добрив							
Контроль	13,2	26,0	72	П	212	700	8,3
Ламардор Про 180 FS, ТН	13,2	27,0	80	П	186	695	8,7
Ламардор Про 180 FS, ТН + Гаучо 70 WS	13,4	27,5	77	П	176	715	9,0
Селест Топ 312,5 FS, т.к.с.	12,9	27,0	72	П	189	735	8,8
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	13,6	26,5	70	І	202	730	9,0
Фон – удобрений $N_{(30-60)}P_{(30-60)}K_{(30-60)}$							
Контроль	14,9	30,7	77	П	245	795	8,6
Ламардор Про 180 FS, ТН	14,6	30,5	70	П	232	670	7,6
Ламардор Про 180 FS, ТН + Гаучо 70 WS	14,6	29,2	70	І	235	735	8,8
Селест Топ 312,5 FS, т.к.с.	14,8	33,2	95	П	264	710	8,8
Юнта Квадро 373,4 FS, т.к.с.	15,0	30,7	77	П	239	725	8,8

Сумісна дія захисту і добрив сприяли підвищенню вмісту білка в зерні на 1,4–1,8 % (контроль без добрив – 13,2%), сирі клейковини в борошні – на 3,2–7,2 % (контроль без добрив – 26,0%). У варіантах за застосування бакової суміші препаратів Ламардор Про з Гаучо, а також інсекто-фунгіцидних протруйників Селест Топ і Юнта Квадро загальна хлібопекарська оцінка підвищилась на рівні тенденції – до 8,8 бала, порівняно з контролем на фоні без добрив – 8,3 бала.

ВИСНОВКИ

Пшениця м'яка озима

1 Протягом 2013–2015 рр., у фазі осіннього кушіння в контролі розвиток гельмінтоспориозних і фузаріозних кореневих гнилей був значно нижчим від ЕПШ (3,6 %); у варіантах за застосування препаратів – у межах 0,2–1,8 %.

2 У кінці весняного кушіння–на початку виходу рослин у трубку розвиток кореневих гнилей збільшився і в контролях становив: на фоні без добрив 12,4 %, у блоці з внесенням добрив – 3,1 %. Протруйники забезпечили технічну ефективність від 48,4 % (інсекто-фунгіцидний препарат Селест Топ) до 94,3 % (фунгіцидний препарат Ламардор Про) порівняно з блоком без добрив.

3 У фазі воскової стиглості зерна ступінь розвитку кореневих гнилей не перевищив 15,5 % (контроль, удобрений фон). У варіантах із обробкою насіння ступінь розвитку був у межах 12,9–16,5 %.

4 Протруювання насіння системними фунгіцидами захищало листя пшениці озимої від ураження септоріозом до фази воскової стиглості зерна.

5 У фазі осіннього кушіння інсектицидні препарати забезпечили надійний захист сходів від дротяників (на рівні 78–100 %) і личинок хлібних жуків – 63,3 % (інсекто-фунгіцидний протруйник Селест Топ) – 86,7 % (інсектицидні протруйники Табу і Гаучо в бакових сумішах із фунгіцидними препаратами).

6 У фазі осіннього кушіння технічна ефективність інсектицидних протруйників у зниженні пошкодженості пагонів личинками злакових мух становила 75,0 % (інсекто-фунгіцидний препарат Юнта Квадро) – 89,6 % (інсекто-фунгіцидний препарат Селест Топ), порівняно з блоком без добрив і захисту.

7 У фазі весняного кушіння препарати Гаучо в баковій суміші з Ламардор Про, Селест Топ і Юнта Квадро забезпечили технічну ефективність у зниженні пошкодженості пагонів личинками стеблових блішок на рівні 74–84 %.

8 У середньому за 2013–2015 рр., за застосування препаратів Кінто Дуо, Юнта Квадро, Максим Форте, Ламардор Про і Ламардор Про з Гаучо збережений урожай зерна становив 0,10–0,25 т/га.

9 У середньому за 2014–2015 рр., за застосування Іншур Перформ у блоці з внесенням добрив збережений урожай зерна становив 0,30 т/га; при цьому умовно чистий прибуток склав 332,5 грн./га за рентабельності 105 %.

10 Застосування системних фунгіцидів та інсектицидів на основі неонікотиноїдів способом передпосівної обробки насіння дозволяє відмовитись від обприскування посівів фунгіцидами проти плямистостей листя до початку колосіння, що відповідає вимогам екологічної безпеки, а також ресурсо- та енергозбереження.

11 Захист сходів від комплексу шкідників і хвороб способом передпосівної обробки насіння системними інсекто-фунгіцидними препаратами дозволяє зменшити норму висіву по чорному пару з 4,0 млн. схожого насіння на 1 га до 3,5 млн., без суттєвого зниження урожаю зерна, а також зменшити витрати на закупівлю насіння та пестицидів на 12,5 % і, унаслідок, пестицидне навантаження на агроценоз культури.

12 Сумісна дія захисту і добрив сприяла покращанню якості зерна.

Ячмінь ярий

1 У середньому за 2012–2015 рр., розвиток гельмінтоспориозних і фузаріозних корневих гнилей у фазах кущіння та воскової стиглості зерна становив 17,2 % і 19,1 % відповідно. У фазі кущіння протруйник Віал Траст забезпечив технічну ефективність 60,9 %. У фазі воскової стиглості зерна препарати були низькоефективними.

2 Системні фунгіцидні протруйники забезпечили захист листя верхнього ярусу у фазі молочної стиглості зерна. У цій фазі в контролі розвиток плямистостей становив 34,9 %. Препарати забезпечили технічну ефективність від 37,8 % (Сертікор) до 57,3 % (Максим Форте).

3 Передпосівна обробка насіння інсектицидними протруйниками на основі неоніотиноїдів зменшила пошкодженість пагонів личинками стеблових блішок на 77,0–94,6 %, пошкодженість листя хлібною смугастою блішкою – на 40,4 % та чисельність злакових попелиць – на 44,4–55,6 %.

4 У метеорологічних і фітосанітарних умовах, які склалися в 2012–2015 рр., збережений урожай зерна отримано від застосування інсекто-фунгіцидного протруйника Юнта Квадро і бакової суміші фунгіцидного та інсектицидного протруйників Ламардор Про з Гаучо – 0,41 т/га і 0,60 т/га відповідно. Від застосування комплексної дії добрив і передпосівної обробки насіння препаратами Кінто Дуо, Максим Форте, Віал Траст та Іншур Перформ отримано приріст урожайності 0,87–0,99 т/га. Передпосівна обробка насіння фунгіцидними протруйниками Сертікор і Ламардор Про, інсекто-фунгіцидним Юнта Квадро і бакової сумішки фунгіцидного та інсектицидного препаратів Ламардор Про з Гаучо на фоні внесення мінеральних добрив $N_{(30-45)}P_{(30-45)}K_{(30-45)}$ сприяла збереженню урожаю зерна від 1,08 т/га до 1,67 т/га.

5 За передпосівної обробки насіння баковою сумішшю препаратів Віал Траст з Табу (0,5 л/т + 0,7 л/т) зменшення норми висіву насіння з 4,5 млн. до 4,0 млн. на 1 га суттєво не вплинуло на урожайність зерна.

6 У середньому за 2012–2013 рр., у блоці з внесенням добрив за норми висіву 4,5 млн. схожого насіння на 1 га суттєвий економічний ефект одержано за застосування Ламардор Про з Гаучо – 770 грн. умовно чистого прибутку на 1 га за рентабельності 160 %. У середньому за 2012, 2013 і 2015 рр., за застосування Ламардор Про отримано 231 грн./га умовно чистого прибутку за рентабельності 99 %.

7 Захист сходів від комплексу шкідників і хвороб способом передпосівної обробки насіння системними інсекто-фунгіцидними препаратами дозволяє зменшити норму висіву з 4,5 млн. схожого насіння на 1 га до 4,0 млн. без зниження врожайності зерна. При цьому заощаджуємо кошти на закупівлю насіння та пестицидів на 11,1 % і зменшуємо пестицидне навантаження на агроценоз культури.

Бібліографічний список

1. Каталог засобів захисту рослин. – ТОВ «Август-Україна». – 2012. – 81 с.
2. Каталог засобів захисту рослин ТОВ «BASF». – 2014. – 220 с.
3. Каталог засобів захисту рослин ТОВ «Bayer CropScience». – 2012. – 110 с.
4. Каталог. Засоби захисту рослин від компанії Кемтура. – 2011. – 49 с.
5. Каталог засобів захисту рослин. – ТОВ «Syngenta». – К., 2012. – 86 с.
6. Красиловець Ю. Г. Наукові основи фітосанітарної безпеки польових культур / Ю. Г. Красиловець. – Х. : Магда LTD, 2010. – 416 с.
7. Методика випробування і застосування пестицидів // С. О. Трибель [та ін]. – К. : Світ, 2001. – 448 с.
8. Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні. – К. : ТОВ «Юнівест Медіа», 2014. – 831 с.
9. Секун М. П., Жеребко В. М. та ін. Довідник із пестицидів. – К. : Колобіг, 2007. – 360 с.
10. Стратегія і тактика захисту рослин / В. П. Федоренко, П. І. Бублик, Н. О. Козуб, В. П. Конверська, Ю. Г. Красиловець. За ред. В. П. Федоренка.– К.: Альфа-стевія, 2012. – Т. 1. Стратегія. – 500 с.
11. Шпаар Д. Зерновые культуры: выращивание, уборка, хранение и использование. – К. : Издательский дом «Зерно», 2012. – 704 с. : ил.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1 Ефективність передпосівної обробки насіння в захисті від хвороб	5
1.1 Ураженість рослин пшениці м'якої озимої кореневими гнилями залежно від передпосівної обробки насіння	5
1.2 Ураженість рослин ячменю ярого кореневими гнилями залежно від передпосівної обробки насіння	5
1.3 Ураженість рослин пшениці м'якої озимої септоріозом залежно від передпосівної обробки насіння	8
1.4 Ураженість рослин ячменю ярого плямистотями залежно від передпосівної обробки насіння	8
2 Ефективність хімічних протруйників у захисті від шкідників	8
2.1 Пшениця озима	8
2.2 Ячмінь ярий	14
3 Господарська ефективність передпосівної обробки насіння	16
3.1 Пшениця озима	16
3.2 Ячмінь ярий	16
4 Економічна ефективність застосування передпосівної обробки насіння пшениці озимої та ячменю ярого	16
5 Якість зерна пшениці озимої	18
Висновки.....	20
Бібліографічний список	22

Система захисту зернових колосових культур від хвороб та шкідників в умовах східної частини Лісостепу України; підгот.: Кузьменко Н. В., Попов С. І., Литвинов А. Є., Попова К. М., Глибокий О. М., Малахов Д. Ю., Олейніков Є. С. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН. – Х., 2016. – 24 с.

Зональні методичні рекомендації

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН (протокол № 10 від 01/11/2016 р.)

Відповідальний за випуск – Кузьменко Н. В.
Комп'ютерний набір – Кузьменко Н. В.
Комп'ютерна верстка – Садовий О. О.